

Váradi József A Telehold éjjelén

Egy hete nő, nődögél a Hold.

Ma délután, mikor feljött az égre, akkora volt, hogy már nem is fért el azon a tenyéryi tisztára dörzsölt üvegdarabon, ami az égből belátszik a Molnárék nyári konyhájának ablakán. Molnáréknál pedig nincs megállás. Sem benn, sem kinn nem érnek el ácsorogni. Mindenki egyvégtében tapod. Kell az igyekezet. Karácsonyra, csomag kell azoknak, akik a család életéért sínylődnek a mostoha havas tövében. Legfőbben Balázsnak, a legnagyobbnak, aki kinn telet a havason. A többi sem elhagyni való. Amikor emlegeti az ember, vagy a nagyot mondja, mert nagyot kell vállalni, s azt tartja, hogy a nagyobb teszi legfőként a munka dandárját. Olyan is van, amikor ez a dolognak semmit nem segít. A legnagyobb teszi a legkevesebbet, és a kicsinyke állja a helyét a nagyoknak is. Éppen hősi tettek sem gondolható, csak hogy a nagy nem végezheti. Amilyen a csizmapucolás. Hát a kisebb gyermeket hívják meg. Vele van Gyárfáska is, hadd tanuljon valamit az élet mostohaságáról. Mert a kisebbről tudnivaló, hogy nem bámulja ölből az árnyékát. Abból az egyszerűségből kilépve, hogy az árnyéktól nem szabad megijedni. Erre Gyárfáska azt gondolja, minek nézni éppen az ijesztőt. Nézzük tán a bátorítót? Csak éppen meglássuk! Ehhez dolgozni kell. Ott találni a bátor embereknek valót. Ott kerül, a dolog mellé a feladat, amit meg kell oldani. Mentől kevesebb az eszköz, annál jobb. Ilyenkor az ember kapkod, fűhöz - fához. Összezavarodhat tőle. Mentől fárasztóbb, annál jobb, ha nem lehet egyetlen gerincpogtatással elintézni. Az ünnepek pedig méltó felüdülést is hoznak, a munkában elnyűtt lelkes testnek. Valamivel jobb étel, s

váltás új ruhanemű, teljesen új fehérenemű és hálóköntös kijár nekik. Még meg is kell tetézni valami finomsággal. Nem épp legszebb a hanyagolt illem dolga, hogy a mondásban örökké hátra marad, de mégis ott van az a szerecsengyerek, a Mahomed. Annak is kell valami, mert semmije sincs azon kívül, amit magára vesz. Honnan jött, miként került Balázs mellé, azt senki nem tudja. Egyszer csak ott volt. Balázs árnyéka gyanánt mutatkozott. Balázs nem kér tőle nagy dolgokat, de azt nagyon figyelmesen. Semmi nem maradhat beteljesedés nélkül. Ő a Balázs tizedik kutyája, legyen ki vele a varázsra való szám. A Szemerkes kaptató alatt van egy szurdok, annak a végében egy katlan. Abban védetten telel, akár vaj hatszáz juh is. Rövidebb baj esetén, három ennyi sem sok, ezen a teljesen védett helyen. Valamennyi legény s egy jó pár kutya kell, s még némi széna, mert szalma sem kell több mint akárhol más helyen.

Csak az ördög fiak ne lennének annyian. Az erdő szélén szaladgálnak. A nagyobb hófoltokon ugrálnak. A patakmederben locsogtatnak. A patak nádszárait suhogtatják, és a bokros szélén ropogtatják az ágakat.

- Három szabó legények,
- Mekk, mekk, mekk.
- Merre mentek szegények,
- Mekk, mekk, mekk.
- Balázskának ígértek,
- Mekk, mekk, mekk.
- Ha megfogunk, elvesztek,
- Mekk, mekk, mekk.

Lenn a vasút mellett a sorompók sodronyain zizegő dallamokat futtatnak, fölötte a távíró drótján vidám nótákat pattogtatnak. A fák ágai között szélmuzsikát zugatnak. Pedig semmi szél nincs. Kristály tiszta gyönyörű idő van.

Balázs még nem éppen tizennyolc éves, mégis már egy éve számadó sorban van Ferenc bátyómnál. Sebestyén

Ferenc bá az első perctől a falu legszerencsésebb emberének tarthatta magát. Másra úgyse nem volt kilátása, hogy a juhseregét megőrizné. Már igen sok embert rászedett, rossz híre ment, s nem szegődtek vele. A Balázs gyerek pedig szerződött, nem lehajtott fejjel, hanem szembe nézve, bátran. Amit Feri bátyóm először hallott, záradékot is tett. Ha záradék van, akkor nagyobb figyelem is szükségeltetik, mert ez a feltétel a gazda feladata. Ha a gazda nem teljesít, a számadó sok juhot nyer meg rajta. Balázsnak kilenc akkora kutyája van, mint másnak borja. És a saját testvérei többet érnek minden bérencnél. A csendes hétköznapiok hibátlan folyását, éppen ma zavarták fel a vendégek. A vendégek a tornácban toporogtak. A lábaikról s a hárász takaróról gondosan leverték a havat, még egy nádseprűvel is finomították. Köhécseltek a kitekeredő párának. A gazdák az érkezőket, pedig a házba tessékelték. Amit azok húzódozás nélkül elfogadtak.

Mikor betértek a ház melegéhez, elég hamar megmondták, miért jöttek. A Sebestyén gyermekek, mert ők voltak a vendégek, hét mókusnál sebesebben száguldó agyszerkentő dolgot mondtak Balázsnak. Az egyik az volt, hogy a Sebestyénnek édesanyja a Balázs édesapjával elég régecskétől hetyeg, a másik pedig az, hogy a vén Sebestyén bosszúból sarjúhordáskor lenyomta Rékát, az előbbi okból kifolyólag. A gyermekek pedig mindenkinek megmondták, és nagyobb testvérükhöz fordulnak, és fordultak is oltalomért. Pattant is ő azonnal. Egy óra bőven vagy kettő szűken telhetett azóta, mióta vendégei csizmába toppintották.

Az ördög fiak nem maradtak az utcán. Látták és feltűnt nekik, hogy ebben a késői órában, vajon mi dolga van Balázsnak, az utcán. Ahogy betértek, az udvaron rögtön, valami teendő dolog után kutattak.

- Három szabó legények,
-Mekk, mekk, mekk.

- Merre mentek szegények,
- Mekk, mekk, mekk.
- Sebestyénhez beléptek,
- Mekk, mekk, mekk.
- Ha megfogunk, elvesztek,
- Mekk, mekk, mekk.

Meg is kapták, előre kacarászva, mekkora vastag ügy lesz belőle. Balázs közben elhagyta a fokosát. Nehogy elhatalmasodjon rajta az indulat és a vén gazembert, nehogy fejbe kólintsa. Ugyan ez nem lett volna baj, csak ha netán még belehal. Úgy ment be a kapun, mint máskor békességesen. Anna néni nem gondolt a köszönésre, ott állott a tornácon, bizonyosan odafagyva. Nem szóltak egyet sem egymáshoz. Hogy nem szólt Balásznak semmi behívás, kitalálta, hogy az öreget hátul kell keresni. Ment is Balázs, egyenesen hátra. A csűrben nem láthatott senkit. A padláson nem volt semmi világosság. Az otthon tartott juhoktól jött elé valami világosság. Ott fityegett a padlásajtónak támasztott létrán. Fel volt akasztva. Látni szinte semmit sem lehetett, de a borzadály, hogy holtat tapintott, mindent megmagyarázott. A gondolatai heves lendületben szaladgáltak egymás nyomában, de haladás semmi nem volt bennük. Már nem is emlékezett, hogy milyen indulatosan jött le a hegyről. Az akasztott ember láthatatlan képe, az erőltetett halál megrémítette. Már talán sajnálta is a tehetetlenné lett öreget. Kiszaladt az istállóból. Anna néni már nem volt a tornácon. Mintha a konyhaajtó egy ujjnyira nyitva lett volna, de ő most mégsem arra indult. Kiment a kapun.

A kapu előtt, hazafelé nézett. Látszott az udvari házacskában még élet van. Valamit dolgoznak. Arra felé vette az irányt. Ettől kezdve bizonyosra tudta, sem a havasi juhokat, sem a Sebestyének lakásának udvarát többé nem látja meg. Miért is láthatná? Otthon mit akar látni? Van talán valami, amitől otthon, az ahol évekig lakott?

A vadul kavargó gondolatait meg kell zaboláznai egy kevés ideig. Valami rendet kell rakni a fejében. Édesapjától, valamit is akarna kérdezni? Édesanyja, vajon erről mit is tud? Anna néni mondana valamit, ha már beszélt édesapjával? Miért vette ijedtét, Feri bátyó?

Két házzal lennebb ment Balázs. Húzta az időt, hogy minél később menjen haza. Leült a pletykapadra. Mitévő legyen? Rékával szertement a dolga. Az édesanyját nem akaszthatja Feri bá mellé. A saját édesapját nem ütheti agyon. Édesanyját sem rázhatja meg, amiért hagyta rázúdulni ezt a szenvedést. Felkelt, majd vissza ült. Gondolkozott, újra rendbe szedve, amit eddig kitalált, minden felől elnézegetve. Csak egy viharzott az agyában, hogy mindenkit meg kell büntetni. Istenesen nagy büntetés járna mindenkinek. Mekkora nagy büntetés? Felállt, mert elunta az ülést. Az ördögfattyak után nézett. Valamit erősen dolgoztak.

- Három szabó legények,
- Mekk, mekk, mekk.
- Merre mentek szegények,
- Mekk, mekk, mekk.
- Molnáréknál megégtek,
- Mekk, mekk, mekk.
- Balázskának ígértek,
- Mekk, mekk, mekk.
- Ha megfogunk, elvesztek,
- Mekk, mekk, mekk.

Most éppen a Bartha János bá kertjének szegődeckáját szemléli. Nekitámaszkodik, felnéz a Holdra. Jó nagy utat ment a havas felé. Éjfél jócskán eltelhetett. Észre sem vette az idő múlását. Aztán egyszerre csak köréje gyűltek az Ördög fiai. Beszédbe elegyedtek. Csodálkozott is, hogyan értheti szavukat. De értette és folytonosan beszéltek egymáshoz. Balázs, ki a te édesanyád? Szalmaköteg volt a lábainál. Valaki levette róla a kötést. A

fattyú mutatta, hogyan szokás a szalmát szétrázni, mint a disznóperzseléshez szükséges. Édesanyám, Molnár Karolina, tudtommal. Vegyél egy villát, s vidd a tornácba. Ki a te édösapád? A tornác betámasztott ajtaja mögé sok szalmát kell szórni. Hát nem – e Molnár József? De minek kérded? Hallotta újra a havasalji beszélgetést. Te csak válaszolj az én kérdéseimre. Hosszan és nagyon sok szalmát szórt az ablakok alá, az ajtók elé. Csakis Molnár Józsefet gondolom. A sarkokon bálákat rakott, magasán egymásra. Na látod, milyen szépen tudod. Most ugyanezeket kérdezd meg tőlem is. A kapu előtt is kibontott vagy négy kötés szalmát. Átment Sebestyénekhez. Ferencke, ki a te édösanyád? Betámasztotta a tornácajtót, egy villával, mint otthon tette. Sebestyén Anna bizonyosan az édösanyám. Szórta a szalmát a tornácon véges végig. S hát a te édösapád? A tornácon egyre több szalma tornyosult. Az ajtók és az ablakok előtt magasabban. Hát Molnár József az édösapám. Kiült a hideg a hátán. Ebben, te biztos lennél? Hát hogyne. A ház oldalához hordta a szalmát. Most kérdezd ezeket Rékától is? A ház sarkához a kötéseket egymásra rakta fel egészen az ereszig. Réka te, tudod – e ki az édösanyád? Balázs szinte nem gondolkodott, csak hordta a szalmát. Sebestyén Annának mondják édösanyámnak. Nem eléggé uralta lépésit, vagy segítettek volna neki. Hát az édösapád ki lenne? A ház be volt kerítve egy teljes nagy szalmafolyammal. Ha igazat hallottam, akkor mától Molnár Józsefnek nevezik. Még a kapu elé is kivetett vagy négy kötés szalmát. Hát ezt mitől találtátok ki? Mondja el Réka, ha bírja. A gyufa elsercent a dobozán. Felvett egy csóvát s a négy sarkán a háznak alágyújtott. Azután hazament és ott is begyújtott. Mintha meglátta volna anyját, aki az ajtó kinyitása miatt könyörög. Láthatólag imádkozott. Visszament, Anna néni is az ablakon volt, mindenhol minden égett. Hátra ment a csűr mögé.

Átlépett a kertválasztón. Bement a patakba. Látszott, amerre csak nézett, hogy a hirtelen perzselő láng rágyújtott az épületfákra. A lenge kékes füst helyett, most hol fekete, hol fehér füst tekergett az ég felé. A lángnyelvek is elég magasra ágaskodtak a ragyogó égen.

Aztán még Balázs, az ördög fiaival egyet csendesen keringőztek, Balla Péter csűrje mögött. Majd ezután, a kis fekete – piros gazemberek beengedték a kertbe.

-Három szabó legények,

-Mekk, mekk, mekk.

-Merre mentek szegények,

-Mekk, mekk, mekk.

-Balázskának ígértek,

-Mekk, mekk, mekk.

-Ha megfogunk, elvesztek,

-Mekk, mekk, mekk.

Onnan beereszkedett a Fojtós oldalán. Éppen jókor, mert akkor indultak a csengettyűs vízpompákkal a lovacskák, vágóban neki a hegynek. A lovas tűzoltók riogatták a lovakat, hátha attól a tűz elaludna, mielőtt lelocsolnák. Emberek is szaladtak arra. Kinek veder, kinek fejsze a kezében. Csákyások is érkeztek. Még kivárt, aztán egy óvatlan pillanatban átment a bokros kertbe, azon le a láp felé. A két ház ekkor recsegve – ropogva összeomlott. A beeső gerendák felkavarták a paraszat és az égő zsarátnokot az égbe emelték. Az ég még egyszer megvilágosodott, mióta a Hold lelobbant az égről. A nap még nem jött fel, mégis elég jó világosság volt. Leégett a Molnárék és a Sebestyének házai, ólai és a csürei, patástól együtt. Nem lehet tudni, hányan égtek benne. S mennyi állat, Istenem! Balázs, az állomáson kívül, egy bokorban húzódott meg.

-Három szabó legények,

-Meek, meek, meek.

-Merre mentek szegények,

-Meek, meek, meek.
-Merre mentek szegények,
-Meek, meek, meek.
-Sebestyénhez beléptek,
-Meek, meek, meek.
-Hazudtatok eleget,
-Meek, meek, meek.
-Valójában megégtek,
-Megg, megg, megg.

A házban alvók közül, sehol senki sem tudott kijönni. Balázs, a hajnali személyvonat hátsó ütközőjére kapaszkodott fel. Vissza se nézett többé, Veresmart felé. Gondolta, fázni fog, de ennél rosszabb már az sem lehet.

-Három szabó legények,
-Mekk, mekk, mekk.
-Merre mentek szegények,
-Mekk, mekk, mekk.
-Sebestyénhez beléptek,
-Mekk, mekk, mekk.
-Molnáréknál megégtek,
-Mekk, mekk, mekk.
-Balázskának ígérték,
-Mekk, mekk, mekk.
-Ha megfognak, elveszünk,
-Mekk, mekk, mekk.

(2008)